แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร

Operational Guidelines for the Sufficiency Economy Family Center Based on Royal Working Principles on the King's Philosophy in Schools Under the Secondary Educational Service Area Office of Suratthani Chumphon

พชรภัทร คงเทพ
Phatcharaphat Khongthep
ปรีชา สามัคคี
Pricha Samakkhi
พระครูสุเมธปริยัติคุณ
Phra Khru Sumet Pariyattikhun
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsithammarat Campus
E-mail: gainn@st.ac.th
โทร. 0659984554

Received: 17 April 2026; Revised: 24 April 2026; Accepted: 22 August 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง 2) ศึกษาแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา 3) นำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการศึกษาสภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 15 คน ขั้นตอนการศึกษาแนวทางใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และขั้นตอนการนำเสนอแนวทางใช้การสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงทั้ง 5 พันธกิจ ควรดำเนินงานโดยเริ่มจากการวิเคราะห์บริบท กำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัด ออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสม เน้นการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย มุ่งเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การปลูกฝังคุณธรรม จิตสาธารณะ และทักษะชีวิต

ควรมีระบบติดตามและประเมินผล เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนา และขยายผลต่อไป 2) แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา ประกอบด้วย กระบวนการในการดำเนินงาน คือ 1) การวางแผน 2)การดำเนินงาน 3) การตรวจสอบและประเมินผล 4) การปรับปรุงและพัฒนา โดยแต่ละขั้นตอนบูรณาการหลักการทรงงาน อันได้แก่ หลักภูมิสังคม หลักการ การมีส่วนร่วม หลักการเศรษฐกิจพอเพียง หลักความเพียร: พระมหาชนก และหลักรู้ รัก สามัคคี ซึ่งครอบคลุมพันธกิจทั้ง 5 ด้านของศูนย์ครอบครัวพอเพียง ดังนี้ 1) พันธกิจด้านศาสนา วัฒนธรรม และสถาบันพระมหากษัตริย์ 2) พันธกิจด้านสิ่งแวดล้อม 3) พันธกิจด้านประชาธิปไตย 4) พันธกิจด้านสังคม และ 5) พันธกิจด้านเศรษฐกิจ 3) ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง

คำสำคัญ: แนวทางการดำเนินงาน, ศูนย์ครอบครัวพอเพียง, หลักการทรงงาน, ศาสตร์พระราชา

Abstract

The objectives of this research were: 1) study the operational conditions of Sufficiency Family Centers; 2) examine guidelines for operating Sufficiency Family Centers based on the King's working principles under the Philosophy of Royal Initiatives; and 3) propose and evaluate such operational guidelines. The study employed a qualitative research methodology. The first phase involved studying the operational conditions through in-depth interviews with 15 stakeholders. The second phase explored operational guidelines through in-depth interviews with 5 experts. The third phase involved presenting and evaluating the guidelines through a focus group discussion with 7 experts. Data were analyzed using inductive analysis and focus group data analysis. The research findings revealed that: 1) The operational conditions of Sufficiency Family Centers across all five missions should begin with contextual analysis, followed by setting goals and indicators, and designing activities appropriate to the context. The process should emphasize participation from teachers, students, parents, communities, and network partners. It should focus on experiential learning, fostering morality, public-mindedness, and life skills, with a monitoring and evaluation system for continuous improvement and expansion. 2) The operational guidelines for Sufficiency Family Centers based on the King's working principles under the Philosophy of Royal Initiatives consist of four key processes: 1) planning, 2) implementation, 3) monitoring and evaluation, and

4) improvement and development. Each stage integrates key principles, including the geo-social principle, the principle of participation, the Sufficiency Economy Philosophy, perseverance as illustrated in Phra Mahajanaka , and the principle of “Understand, Reach, and Develop.” These processes cover all five missions of the Sufficiency Family Center: 1) religion, culture, and the monarchy 2) environment 3) democracy 4) society and 5) economy. 3) The results of presenting and evaluating the operational guidelines indicated that all experts agreed that the guidelines are appropriate, feasible, and beneficial for practical implementation in operating Sufficiency Family Centers.

Keywords: Operational Guidelines, Sufficiency Economy Family Center, Royal Working Principles, The King’s Philosophy

บทนำ

ประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 เผชิญการเปลี่ยนแปลงจากยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม และพฤติกรรมของประชาชน ซึ่งกระทบต่อระบบการศึกษา ทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากร และปัญหาคุณธรรม จริยธรรม จึงจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยแผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดวิสัยทัศน์เอาไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกทศวรรษที่ 21” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นส่วนสำคัญที่มีส่วนช่วยขับเคลื่อนระบบการศึกษา และยังเกี่ยวข้องโดยตรงต่อนโยบาย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทุกช่วงวัย ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยมุ่งสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ พร้อมทั้งขับเคลื่อนการศึกษาให้สอดรับกับยุคดิจิทัล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็น ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองที่ดี (ตรีนุช เทียนทอง, 2565) ซึ่งสามารถนำมาเป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษา พร้อมน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนและสังคม โดยมุ่งปลูกฝังให้เกิดความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัว ส่งผลให้เกิดการจัดตั้งศูนย์ครอบครัวพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และขับเคลื่อนการศึกษาโดยบรรจุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษาอีกทั้งมุ่งพัฒนาสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ศาสตร์พระราชา

เป็นองค์ความรู้ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับศาสตร์สมัยใหม่ มุ่งสร้างความสมดุลและความยั่งยืน โดยเริ่มจากระดับครอบครัวสู่ชุมชนและประเทศ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณภาพผู้เรียนให้เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และมีความสุข (ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด, 2565) นำองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ สร้างคุณประโยชน์ให้กับองค์กร รวมไปถึงสถานศึกษาหลากหลายแห่งควรน้อมนำคำสอนศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติ จึงจะสามารถพัฒนาคนในองค์กร รวมถึงตัวนักเรียนในโรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานความเป็นไทย โดยเน้นการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษา ส่งผลให้โรงเรียนในสังกัด มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมและนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนในสถานศึกษา

การดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ดังกล่าว โดยมุ่งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความรักชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ เสริมสร้างจิตสาธารณะ และพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน รวมถึงสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงของสถานศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้หลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3) เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษา 3 ลักษณะ คือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาศูนย์ครอบครัวพอเพียง จำนวน 4 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาศูนย์ครอบครัวพอเพียง จำนวน 6 คน ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ศูนย์ครอบครัวพอเพียง 5 คน

2.2 ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนศูนย์ครอบครัวพอเพียง จำนวน 1 คน คุณครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 1 คน

2.3 ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการ ทรงงานตามศาสตร์พระราชา ได้แก่ ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยเป็นทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีดังนี้ ผู้อำนวยการสถานศึกษาศูนย์ครอบครัวพอเพียง จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาศูนย์ครอบครัวพอเพียง จำนวน 1 คน ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ศูนย์ครอบครัวพอเพียง จำนวน 1 คน ครู หัวหน้างานโรงเรียนคุณธรรม จำนวน 1 คน ครู หัวหน้างานเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสตร์พระราชา จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับการศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3.2 ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงาน ตามศาสตร์พระราชา เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3.3 ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

4.2 ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน

ศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

4.3 ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเป็นข้อสรุป

5.2 ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงาน ตามศาสตร์พระราชา วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเรียบเรียงและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและร่างแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา

5.3 ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา วิเคราะห์โดยนำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ในการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงแนวทางและประเมิน

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า

1) สภาพการดำเนินงานพันธกิจด้านศาสนา วัฒนธรรมและสถาบันพระมหากษัตริย์ การดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงด้านศาสนา วัฒนธรรม และสถาบันพระมหากษัตริย์ ส่วนใหญ่มีความเป็นระบบ มีการจัดทำ SAR และรายงานประจำปี ส่งผลให้การวางแผนและติดตามผลมีประสิทธิภาพ มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม โดยบางแห่งประสบผลสำเร็จในระดับประเทศ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร ภาระงานนักเรียน และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน โรงเรียนจึงควรพัฒนาระบบบริหาร ส่งเสริมแกนนำนักเรียน บูรณาการสู่การเรียนการสอน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อความยั่งยืน

2) การดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงพันธกิจด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยบรรจุในแผนงานและจัดกิจกรรมร่วมกับนักเรียน ครู และชุมชน เช่น การอนุรักษ์และพัฒนาฐานการเรียนรู้ ช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านความต่อเนื่อง งบประมาณ การมี

ส่วนร่วม และการประเมินผล โรงเรียนจึงควรพัฒนาระบบบริหาร สร้างแกนนำนักเรียน บูรณาการงบประมาณ และเสริมความร่วมมือเพื่อความยั่งยืน

3) การดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงพันธกิจด้านประชาธิปไตย มีความเป็นระบบและบูรณาการในแผนงานของโรงเรียน ส่งเสริมคุณธรรม ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม พร้อมมีผลงานและการยอมรับในระดับภูมิภาค อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดด้านตัวชี้วัดในระดับครอบครัว การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการประเมินผลเชิงพฤติกรรม โรงเรียนจึงควรพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัว สร้างตัวชี้วัดที่ชัดเจน และเสริมศักยภาพครูเพื่อความยั่งยืน

4) การดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงพันธกิจด้านสังคม ส่วนใหญ่ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ผ่านกิจกรรมจิตอาสาและการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู และครอบครัว พร้อมการเผยแพร่และสร้างเครือข่ายกับชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านความต่อเนื่อง งบประมาณ การประสานงาน และการประเมินผลเชิงสังคม โรงเรียนจึงควรพัฒนาฐานข้อมูล สร้างเครือข่ายครอบครัว และส่งเสริมระบบประเมินผลเพื่อความยั่งยืน

5) การดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงพันธกิจด้านเศรษฐกิจ มีการเชื่อมโยงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมอาชีพ การออม และเกษตรในโรงเรียน ส่งผลให้เกิดผลงานและการยอมรับอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านแรงจูงใจ การนำไปใช้จริง งบประมาณและการสนับสนุนจากภาคี โรงเรียนจึงควรพัฒนาการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เสริมความร่วมมือ และส่งเสริมทักษะผู้ประกอบการเพื่อความยั่งยืน

การศึกษาแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า

1) แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงพันธกิจด้านศาสนา วัฒนธรรม และสถาบันพระมหากษัตริย์ ดำเนินอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการวิเคราะห์บริบทตามหลักภูมิสังคม ออกแบบการขับเคลื่อนโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และวางแผนกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมกับพื้นที่ มุ่งพัฒนาเยาวชนผ่านกิจกรรมคุณธรรม บูรณาการในหลักสูตร และใช้สื่อที่ทันสมัย โดยยึดหลักรู้ รัก สามัคคี และความเพียร: พระมหาชนก เป็นฐาน พร้อมมีระบบติดตามประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างเครือข่ายและการสืบทอดงานเพื่อความยั่งยืน

2) แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงพันธกิจด้านสิ่งแวดล้อม ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์บริบทตามหลักภูมิสังคม ออกแบบการขับเคลื่อนด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จัดตั้งแกนนำและเครือข่ายความร่วมมือ วางแผนกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ธนาคารขยะและ

แหล่งเรียนรู้สิ่งแวดล้อม พร้อมปลูกฝังจิตสำนึกตามหลักรู้ รัก สามัคคี และยึดหลักความเพียรในการดำเนินงานระยะยาว มีระบบติดตามประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและขยายผลสู่ชุมชน

3) แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงพันธกิจด้านประชาธิปไตย ดำเนินอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์บริบทตามหลักภูมิสังคม กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และผู้ปกครอง โดยครูเป็นผู้อำนวยกระบวนการ บูรณาการทรัพยากรและเครือข่ายตามหลักรู้ รัก สามัคคี พร้อมส่งเสริมกิจกรรมในชีวิตจริงของครอบครัวอย่างต่อเนื่องตามหลักความเพียร และมีระบบติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาและขยายผลสู่ความยั่งยืน

4) แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงด้านสังคม ดำเนินอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์บริบทตามหลักภูมิสังคม จัดทำฐานข้อมูลครอบครัว และกำหนดเป้าหมายตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ออกแบบกิจกรรมอาสาสังคมและสร้างเครือข่ายครอบครัว โดยยึดหลักรู้ รัก สามัคคี และความเพียร พร้อมมีระบบติดตามประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมอย่างยั่งยืน

5) แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงด้านเศรษฐกิจ เริ่มจากการวิเคราะห์บริบทตามหลักภูมิสังคม กำหนดเป้าหมายตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เช่น การออม อาชีพเสริม และเกษตรพอเพียง ควบคู่การใช้สื่อดิจิทัล โดยยึดหลักรู้ รัก สามัคคี และความเพียร พร้อมมีระบบติดตามประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

การนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า

ชื่อแนวทาง หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานทั้ง 5 พันธกิจ มีความชัดเจน เป็นระบบ และสอดคล้องกับบริบทการศึกษาในปัจจุบัน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในสถานศึกษาทั้งในเขตเมืองและชนบท แนวทางดังกล่าวครอบคลุมพันธกิจด้านศาสนา วัฒนธรรม และสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านประชาธิปไตย ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณ และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณธรรม จิตสาธารณะ ทักษะชีวิต และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน รวมถึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ได้แก่ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ร้อยละ 100 สะท้อนว่าแนวทางมีความพร้อมในการนำไปใช้เป็นกรอบขับเคลื่อนศูนย์ครอบครัวพอเพียงสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

การดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงทั้ง 5 พันธกิจ มีความเป็นระบบและมีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง โดยด้านศาสนา วัฒนธรรม และสถาบันพระมหากษัตริย์ และด้านสิ่งแวดล้อมมีการบูรณาการกิจกรรมและสร้างการมีส่วนร่วมได้ดี ด้านประชาธิปไตยมีโครงสร้างชัดเจนแต่ยังขยายผลสู่ครอบครัวไม่เพียงพอ ด้านสังคมมีการเชื่อมโยงชุมชนแต่ยังขาดระบบประเมินผลเชิงคุณภาพ และด้านเศรษฐกิจมีการดำเนินงานเป็นรูปธรรมแต่ยังขาดแรงจูงใจในการนำไปใช้จริง ดังนั้นควรพัฒนาระบบบริหาร การมีส่วนร่วม ตัวชี้วัด และการเรียนรู้เชิงปฏิบัติเพื่อความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูศักดิ์ โพกะชา และนิรุทธ์ วัฒโนภาส (2563) งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น การมีส่วนร่วม ร่วมแรง ร่วมใจ สามัคคี ของครอบครัวและชุมชน รวมไปถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในแหล่งเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภฤกษ์ สังข์แก้ว (2564) งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น การวิเคราะห์แก้ไขปัญหา มีความรอบรู้ การทำงานที่เป็นระบบ สร้างเครือข่ายการทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hee-Chan Song (2564) งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพครั้งนี้ที่ยืนยันว่า การดำเนินงานที่ดี หากขาดซึ่งความร่วมมือกันของผู้คนหรือชุมชนย่อมส่งผลต่อการดำเนินงาน เกิดซึ่งปัญหาอุปสรรคในการทำงาน การดำเนินงานไม่สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และยิ่งไปกว่านั้นพบว่าการวางระบบที่ดีในการดำเนินงาน การวิเคราะห์ศึกษาปัญหา และมีระบบติดตามประเมินผล มีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของงาน ส่วนสำคัญจะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องของบริบทพื้นที่และความเป็นไปได้ของ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณี สังคม เศรษฐกิจ และร่วมมือช่วยเหลือกันอย่างมีความเป็นประชาธิปไตย จึงจะสามารถทำให้การดำเนินงานของศูนย์ครอบครัวพอเพียงภายใต้พันธกิจทั้ง 5 ด้านสำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การศึกษาแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร

1) แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงพันธกิจด้านศาสนา วัฒนธรรม และสถาบันพระมหากษัตริย์ ควรยึดหลักภูมิสังคม โดยวิเคราะห์บริบทผู้เรียน โรงเรียน และชุมชน วางแผนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ผ่านกิจกรรมคุณธรรมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักรู้ รัก สามัคคี และความเพียร เพื่อพัฒนาผู้เรียนและความยั่งยืนของการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศมณี เครือบุญ พิมพ์ชนก นามนิล ปรียาภรณ์ แพงพงมา รัฐฐา สุขเกษม ณัฐชา เพ็ชรักษ์ และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์ (2564) งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น การน้อมนำหลักการทรงงาน เป็นแนวทางในการปรับใช้กับการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการร่างแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ปรับใช้หลักการทรงงาน คือ 1) หลักการภูมิสังคม 2) หลักการการมีส่วนร่วม 3) หลักการเศรษฐกิจพอเพียง 4) หลักการความเพียร:

พระมหาชนก และ 5) หลักการรู้ รัก สามัคคี เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของการดำเนินงานที่ได้ศึกษาสภาพหลักการทั้ง 5 หลักการ ได้ปรับประยุกต์ให้เข้ากับการดำเนินงานของพันธกิจ ส่งผลให้เข้าถึงประเด็นปัญหาบริบทความแตกต่าง สนับสนุนและเปิดโอกาสให้นักเรียน ครู หรือชุมชน มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและดำเนินงาน โดยอยู่บนพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกระบวนการการทำงานเน้นการสร้างนิสัย และความสม่ำเสมอของงานกระทำให้บรรลุเป้าหมายได้ และส่งเสริมความสามัคคี รู้ รัก ในศาสนา วัฒนธรรม และสถาบันพระมหากษัตริย์ หลักการส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน และสังคมทำให้นักเรียนที่เป็นรากฐานของประชาชนในอนาคต ดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุขและยั่งยืน

2) แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงพันธกิจด้านสิ่งแวดล้อม ยึดหลักภูมิสังคมในการวิเคราะห์บริบทจริงของโรงเรียน ออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับทรัพยากร โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเป็นแกนนำ ขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามหลักความเพียร และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ตามหลักรู้ รัก สามัคคี เพื่อก่อให้เกิดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศมณี เครือบุญ พิมพ์ชนก นามนิล ปรียาภรณ์ แพงพงมา รัฐฐา สุขเกษม ณัฐชา เพ็ชรักษ์ และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์ (2564) สอดคล้องกันในประเด็น ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องต่อสภาพบริบทต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการร่างแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า การวิเคราะห์บริบทต่าง ๆ ของการดำเนินงานด้วยหลักการภูมิสังคม มีผลต่อการพัฒนานักเรียนและสังคม โดยมีกระบวนการที่ฝึกฝนให้นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ตามหลักความเพียร: พระมหาชนก สร้างภูมิคุ้มกันในด้านต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนด้วยหลักการเศรษฐกิจพอเพียง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัยที่เป็นหนึ่งในพันธกิจของศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการการมีส่วนร่วม และหลักการรู้ รัก สามัคคี เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต หลักการทั้ง 5 คือส่วนหนึ่งของศาสตร์พระราชา ที่มีผลต่อการพัฒนานักเรียนในศตวรรษที่ 21 ให้ปรับตัวได้อย่างเหมาะสมต่อบริบทสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี

3) แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงพันธกิจด้านประชาธิปไตย เน้นการใช้หลักภูมิสังคมวิเคราะห์บริบทครอบครัว เพื่อกำหนดเป้าหมายอย่างเหมาะสมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยกระบวนการ ส่งเสริมทักษะการฟัง การสื่อสารและการตัดสินใจร่วมในครอบครัว ภายใต้หลักรู้ รัก สามัคคี และดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตามหลักความเพียร เพื่อสร้างรากฐานประชาธิปไตยในครอบครัวอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์ ศิริณา จิตต์จรัส และอรอุษา ปุณยบุรณะ (2564) สอดคล้องกันในประเด็น หลักศาสตร์พระราชา การให้ความสำคัญกับคนที่จะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการร่างแนวทางการดำเนินงาน ครั้งนี้ที่ยืนยันว่า ขั้นตอนการดำเนินงานพันธกิจด้านประชาธิปไตยของศูนย์ครอบครัวพอเพียงที่มีการวางแผนเพื่อมุ่งเน้นในคน ในที่นี้คือ นักเรียนที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มไม่ว่าจะเป็น นักเรียน ครู ครอบครัว ชุมชน การแสดงความคิดเห็น และการรับฟังผู้อื่น เพื่อพัฒนาพันธกิจด้านประชาธิปไตยให้หยั่งรากลึกในกลุ่มคน เพราะหากมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจและเข้าใจถึงความแตกต่างของบริบทต่าง ๆ ก็จะสามารถพัฒนาสังคม และปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนที่เป็นรากฐานของประเทศต่อไปได้

4) แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงพันธกิจด้านสังคม ยึดหลักภูมิสังคมในการวิเคราะห์ปัญหาจริงของพื้นที่ ออกแบบกิจกรรมอาสาและค่ายครอบครัวให้สอดคล้องบริบท กำหนดเป้าหมายตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นคุณภาพและผลลัพธ์เชิงพฤติกรรม เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม สร้างความเป็นเจ้าของร่วม ตามหลักรู้ รัก สามัคคี และดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตามหลักความเพียร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์ ศิริณา จิตต์จรัส และอรอุษา ปุณยบุรณะ (2564) ซึ่งสอดคล้องกันในประเด็น หลักศาสตร์พระราชาการให้ความสำคัญต่อการสร้างสังคมแห่งความพอเพียง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการร่างแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า พันธกิจด้านสังคม ที่มีกระบวนการจัดตั้งฐานข้อมูลครอบครัวพอเพียงเชิงสังคม สร้างเครือข่ายครอบครัวออนไลน์พอเพียง และเชื่อมต่อโรงเรียนให้เป็นเครือข่ายสังคมพอเพียง ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนพื้นฐานความแตกต่างของสังคมและบริบทความแตกต่างของสังคม ด้วยหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลโดยตรงต่อการสร้างรากฐานสังคม ให้คนในสังคมสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้หลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา โดยเริ่มต้นจากนักเรียนแกนนำขยายผลไปยังสังคมต่อไป

5) แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงพันธกิจด้านเศรษฐกิจ ยึดหลักภูมิสังคมในการวิเคราะห์สภาพจริงของครอบครัว ออกแบบกิจกรรมที่ปฏิบัติได้ เช่น อาชีพเสริมและการจัดการการเงิน โดยกำหนดเป้าหมายตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เสริมสร้างความร่วมมือตามหลักรู้ รัก สามัคคี และดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตามหลักความเพียร เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจครอบครัวอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์ ศิริณา จิตต์จรัส และอรอุษา ปุณยบุรณะ (2564) งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น การปฏิบัติหรือการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติอย่างพอเพียง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการร่างแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า แนวทางพันธกิจด้านเศรษฐกิจ ที่มุ่งเน้นการดำเนินงานบนพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจพอเพียง จัดตั้งระบบครอบครัวต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและสร้างให้นักเรียนปฏิบัติงานอย่าง พอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน และมีเหตุผล เนื่องจากระบบเศรฐกิจที่ดี ต้องอาศัยความสมดุลของชีวิต หลักการเศรษฐกิจพอเพียง คือแนวทางที่จะสามารถนำพาให้นักเรียนปฏิบัติและดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของมีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันซึ่งนักเรียนสามารถยึดหลักการทรงงานอีก 4 หลักการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจสู่การปฏิบัติจริงที่เกิดผลในชีวิตประจำวัน

ผลการศึกษาแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง พันธกิจทั้ง 5 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรูญ แดนนาเลิศ (2565) งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น การน้อมนำหลักการทรงงานเป็นแนวทางในการบริหารงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการร่างแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า การนำหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา มาประยุกต์แนวทางการดำเนินงานพันธกิจทั้ง 5 ด้าน

ของศูนย์ครอบครัวพอเพียงในขั้นตอนปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน ปรากฏกระบวนการด้าน ตรวจสอบ รวบรวมผลการดำเนินงาน ประยุกต์ใช้หลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาในแต่พันธกิจ สามารถนำผลไปใช้เพื่อส่งผลงานประกวดการดำเนินงานประจำปีของศูนย์ครอบครัวพอเพียง และเผยแพร่ Best Practice ของพันธกิจแต่ละด้านสู่โรงเรียนและสังคมต่อไปได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ ตาลสุกเรือง (2565) มีความสอดคล้องกันในประเด็น หลักการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการร่างแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า การออกแบบแนวทางของศูนย์ครอบครัวพอเพียง ที่เน้นหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา โดยแนวทางมีกระบวนการกำหนดในพันธกิจทั้ง 5 ด้าน ศึกษาเพื่อเข้าใจในบริบท เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานและการระดมความคิด วางแผนและตัดสินใจร่วมกัน พร้อมทั้งมีขั้นตอนกำกับติดตามผลและประเมินเพื่อพัฒนาศูนย์ครอบครัวพอเพียง และสอดคล้องกันในประเด็น องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารตามศาสตร์พระราชา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการร่างแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า แนวทางการดำเนินงานในขั้นวางแผน การดำเนินงาน คือ จะต้องศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจถึงปัญหาและบริบทของสถานศึกษา เพื่อที่จะสามารถดำเนินงานเผยแพร่องค์ความรู้และผลงานสร้างผลงานที่เป็น Best Practice แก่สถานศึกษาอื่นต่อไป

การนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานประกอบด้วยกระบวนดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ ดังนี้ แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงทั้ง 5 พันธกิจ ยึดหลักภูมิสังคมในการวิเคราะห์บริบท ออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตามหลักความเพียร ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณธรรม จิตสำนึก พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ตามหลักรู้ รัก สามัคคี อย่างยั่งยืนผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิในพันธกิจทั้ง 5 ด้านมีความเห็นว่า มีความเป็นไปได้ เหมาะสม และเป็นประโยชน์ ร้อยละ 100 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถนัด บุญชัย ประพันธ์ ธรรมไชย ชูชีพ พุทธประเสริฐ และมนัส สุวรรณ (2564) งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น แนวทางการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการบริหาร ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา ได้นำการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานทั้ง 5 หลักการบูรณาการกับรายวิชา ภาษาไทย สังคมศึกษา การงานอาชีพ วิทยาศาสตร์ และกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ ของนักเรียน โดยสร้างแนวปฏิบัติเป็นขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานของพันธกิจทั้ง 5 ด้าน และนำเอาหลักการ

เศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียน การสอน ซึ่งหลักการดำเนินงานกระบวนการขั้นตอนถัดไปจะเข้าสู่การตรวจสอบและประเมินผลติดตามงาน โดยเน้นการให้ความรู้ผู้บริหาร ครู และบุคคลกร ก่อนจะให้ลงมือประเมิน ติดตามผลของพันธกิจทั้ง 5 ด้านอย่างยั่งยืน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Prasopchoke Mongsawad (2020) งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น การนำเอาหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้พัฒนา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงตามพันธกิจทั้ง 5 ด้าน เพื่อมุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้คิดอย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ในการดำเนินชีวิตและพัฒนาพร้อมทั้งอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างยั่งยืน ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ที่ดำเนินงานตามแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียงด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา ยึดหลักการเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงาน กำหนดโครงสร้าง กำหนดทรัพยากร และประเมินงานด้วยหลักการเศรษฐกิจพอเพียง รวมไปถึงหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาอีก 4 หลักการจะบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานและได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดอย่างยั่งยืน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Otto Federico von Feigenblatt, Phillip Pardo, Malcolm Cooper (2021) งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น การบูรณาการค่านิยม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา มีความสอดคล้องกับหลักการภูมิสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดที่พัฒนาจากบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของประเทศไทย รวมไปถึงบทบาทของสถาบันหลักของชาติ สะท้อนการพัฒนาแบบเข้าใจบริบทจริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการภูมิสังคม ที่ใช้เป็นฐานในการออกแบบแนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจของศูนย์ครอบครัวพอเพียง ที่เน้นการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของครอบครัว ชุมชน และพื้นที่อย่างแท้จริง งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น รูปแบบความเป็นผู้นำ SEP ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า มีความสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วม รูปแบบการกำกับดูแลและการพัฒนาที่เปิดพื้นที่ให้หลายภาคส่วนมีบทบาทร่วมกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ซึ่งสะท้อนรูปแบบความเป็นผู้นำแบบครอบคลุม แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางพันธกิจทั้ง 5 ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า มีความสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาและการกำกับดูแล ที่มีความก้าวหน้าสูงในภูมิภาคเอเชีย ตามงานวัย โดยแนวทางการ

ดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา เน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน ผ่านการบูรณาการกิจกรรมทางพุทธศาสนา การมุ่งประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับการดำเนินงานของศูนย์ครอบครัวพอเพียงในทุกพันธกิจ ทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม สถาบันพระมหากษัตริย์ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และประชาธิปไตย งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนึ่งในแนวทางทางเลือกที่พัฒนาอย่างสูงที่สุด ในการพัฒนาและการปกครองในภูมิภาคเอเชีย ในช่วงรัชสมัยเจ็ดสิบปี ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า มีความสอดคล้องกับหลักการความเพียร: พระมหาชนก งานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอพียงไม่ได้ได้เกิดขึ้น หรือสำเร็จในระยะสั้น แต่เป็นกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดรัชสมัยอันยาวนานกว่า 70 ปี ภายใต้บริบทความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจหลายครั้ง ความต่อเนื่องดังกล่าวสะท้อนหลักความเพียร ความอดทน และการไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักการความเพียร: พระมหาชนก และแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาได้เน้นการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่มั่นคงและยั่งยืน งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็น รูปแบบความเป็นผู้นำที่ครอบคลุมเชิงค่านิยมเอเชีย ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า มีความสอดคล้องกับหลักรู้ รัก สามัคคี เป็นรูปแบบความเป็นผู้นำเชิงคุณค่าของเอเชีย ที่ช่วยสร้างความต่อเนื่องความมั่นคงและความสามัคคีของสังคมไทยท่ามกลางความผันผวนทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยแนวทางศูนย์ครอบครัวพอเพียงด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาใช้หลักการ อาศัยความเข้าใจ (รู้) ความผูกพันและศรัทธา (รัก) และการร่วมมือของสถาบันและประชาชน (สามัคคี) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของศูนย์ครอบครัวพอเพียง ในการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในฐานะรากฐานของสังคมไทยอย่างยั่งยืน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ ตาลสุกเรือง (2565) สอดคล้องกันในประเด็น ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารตามศาสตร์พระราชา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานครั้งนี้ที่ยืนยันว่า กล่าวคือ แนวทางศูนย์ครอบครัวพอเพียงด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการดำเนินงานตามหลักพอเพียงอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน ศึกษาข้อมูล และสร้างการมีส่วนร่วมในทุกมิติของพันธกิจทั้ง 5 ด้าน ขณะเดียวกัน ความสำเร็จขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครู ที่มีความรู้ความเข้าใจตามศาสตร์พระราชา และมีความรักศรัทธา มุ่งมั่นในการพัฒนา ที่มีการจัดอบรมและร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างความรู้ความเข้าใจต่อบุคลากรที่ขับเคลื่อนงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานในมิติด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน เพราะการจะขับเคลื่อน

ระบบ แผนงาน และพันธกิจต่าง ๆ ให้เกิดผลจริงได้นั้น ต้องอาศัยคนที่มีความรู้และความตั้งใจเป็นกลไกสำคัญ และผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิในพันธกิจทั้ง 5 ด้านมีความเห็นว่า มีความเป็นไปได้ เหมาะสม และเป็นประโยชน์ ร้อยละ 100

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

สรุป

แนวทางการดำเนินงาศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า

1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง สถานศึกษาส่วนใหญ่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการไว้ในแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ และรายงาน SAR มีการจัดกิจกรรมครอบคลุมทั้ง 5 พันธกิจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและชุมชนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ภาระงาน เวลา การมีส่วนร่วมของครอบครัว และระบบประเมินผลที่ยังไม่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน

2) ศึกษาแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา พบว่า แนวทางเป็นกระบวนการเชิงระบบ ประกอบด้วย การวางแผน ดำเนินงาน ตรวจสอบ และปรับปรุงพัฒนา โดยยึดหลักสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ หลักภูมิสังคม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการมีส่วนร่วม หลักรู้ รัก สามัคคี และหลักความเพียร: พระมหาชนก มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการติดตามประเมินผลที่เน้นพฤติกรรม เพื่อสร้างความยั่งยืน

3) นำเสนอและประเมินแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า แนวทางมีความชัดเจน เป็นระบบ สอดคล้องกับบริบทการศึกษา และสามารถนำไปใช้ได้จริง ครอบคลุมทั้ง 5 พันธกิจ โดยมีผลการประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 100 สะท้อนถึงความพร้อมในการนำไปใช้เป็นกรอบขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการ ทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร” ผลการวิจัยนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1) หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดให้ ศูนย์ครอบครัวพอเพียง เชื่อมโยงพันธกิจทั้ง 5 ด้าน บูรณาการกิจกรรมไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี และระบบประกันคุณภาพ SAR

2) หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดทำนโยบายสนับสนุน การดำเนินงานด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชา ได้แก่ หลักการภูมิสังคม หลักการการมีส่วนร่วม หลักการเศรษฐกิจพอเพียง หลักการความเพียร: พระมหาชนก และหลักการรู้ รัก สามัคคี โดยบูรณาการร่วมกับแนวคิด เช่น การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สถานศึกษาปรับใช้ได้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่เมือง ชนบท และสังคมดิจิทัล

3) หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง ต่องานศูนย์ครอบครัวพอเพียง พร้อมกำหนดตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน ครอบครัว และชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1) สถานศึกษาควรนำแนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการ ทรงงานตามศาสตร์พระราชา ไปใช้เป็นต้นแบบ ในการขับเคลื่อนพันธกิจทั้ง 5 ด้าน

2) สถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ผ่านกิจกรรมที่เน้นการลงมือทำจริง การเรียนรู้จากชีวิตประจำวัน และการถอดบทเรียนร่วมกัน

3) สถานศึกษาควรใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพครูและผู้ประสานงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ให้มีทักษะด้านการอำนวยกระบวนการ การจัดกิจกรรมเชิงมีส่วนร่วม และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1) ควรต่อยอดการวิจัย เรื่อง การพัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดเฉพาะของศูนย์ครอบครัวพอเพียงด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

2) ควรศึกษาวิจัยเชิงลึก เรื่อง ผลของการดำเนินงานของศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3) ควรศึกษา เรื่อง รูปแบบการดำเนินงานศูนย์ครอบครัวพอเพียง ด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของสถานศึกษา ในบริบท โรงเรียนเมือง โรงเรียนชนบท และโรงเรียนขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

เกศมณี เครือบุญ และคณะ. (2564). ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. 11(1), 47–56.

จารุวรรณ ตาลสุกเรือง. (2565). รูปแบบการบริหารด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จารุวรรณ ตาลสุกเรือง และคณะ. (2566). รูปแบบการบริหารด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 11(2), 412.

จรูญ แดนนาเลิศ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาในการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านสันต้นแฟน ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. 5(2), 26–27.

ชูศักดิ์ โพกะชา, และนิรุทธ์ วัฒโนภาส. (2563). แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรด้วยหลักการทรงงานตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารวิชาการสิรินธรปริทรรศน์. 21(2), 269–270.

ตรีนุช เทียนทอง. (2567). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ. (อัดสำเนา).

ถนัด บุญชัย และคณะ. (2564). แนวทางการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการบริหารสถานศึกษา. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่. 3(2), 33–34.

ปกรณ์กิตติ์ ม่วงประสิทธิ์ และคณะ. (2564). ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. 11(1), 37.

ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2565). ศาสตร์พระราชา. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาวิศวกรสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการศึกษาทั่วไปและนวัตกรรมการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (อัดสำเนา).

Hee-Chan Song. (2020). Sufficiency economy philosophy: A Buddhism-based sustainability framework in Thailand. Business Strategy and the Environment. 11(1), 1–11.

Otto Federico von Feigenblatt and group. (2021). Sufficiency economy philosophy (SEP): Thailand’s emic approach to governance and development as evidence of an Asian-value-oriented inclusive leadership management philosophy. Journal of Asia Pacific Studies. 6(2), 289–300.

Prasopchoke Mongsawad. (2020). The philosophy of the sufficiency economy: A contribution to the theory of development. Asia-Pacific Development Journal. 17(1), 39.